

Notitie
betreffende
het ne bis in
idem beginsel

Notitie van Deputaatschap Kerkrecht

Notitie betreffende het ne bis in idem beginsel

Herkomst

De oorsprong van het *ne bis in idem*-beginsel bevindt zich in de Bijbel, in Nahum 1 vers 9. Oorspronkelijk staat er in het Hebreeuws “geen tweede maal zal het kwaad zich vereffen”. In onze vertaling: “de benauwdheid zal niet tweemaal oprijzen”. Door de vertalingen van het Hebreeuws, naar het Grieks en vervolgens het Latijn werd na verloop van tijd de standaardinterpretatie van deze regel: “God straft niet tweemaal voor hetzelfde en de mens moet Hem in dat voorbeeld volgen”. In het Latijn: *ne bis in idem*.

Juridische betekenis

Het beginsel van *ne bis in idem* houdt in dat een tweede strafrechtelijke vervolging voor dezelfde feiten niet wordt toegestaan. Dit is naar huidig recht geformuleerd in artikel 68 Wetboek van Strafrecht. Schending van deze regel leidt tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie.

Verwerking in het civiele recht

In het civiele recht kennen we het *ne bis in idem*-beginsel niet als zodanig. Elke vordering die door een eiser wordt ingediend, dient door de civiele rechter beoordeeld te worden, ook al betreft het dezelfde procespartijen en ook al worden dezelfde vorderingen ingediend op dezelfde grondslag. Een gedaagde heeft echter wel de mogelijkheid om zich te beroepen op het gezag van gewijsde* van artikel 236 lid 1 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Een tussen partijen in kracht van gewijsde gegane uitspraak in een ander rechtsgeschil heeft tussen dezelfde partijen bindende kracht. Op deze manier heeft het idee van het *ne bis in idem*-beginsel, dat iemand niet twee keer in rechte kan worden aangesproken voor dezelfde feiten, toch gestalte gekregen in het civiele recht.

En het tuchtrecht?

Ook in het tuchtrecht is er uiting gegeven aan het *ne bis in idem*-beginsel. In het militair tuchtrecht is bijvoorbeeld op grond van artikel 51 lid 4 Wet Militair Tuchtrecht bepaald dat voor dezelfde gedraging slechts eenmaal een beschuldiging kan worden uitgereikt. Ook in het medisch tuchtrecht geldt het *ne bis in idem*-beginsel, op basis van artikel 51 Wet op de beroepen van de individuele gezondheidszorg. Niemand kan op grond van deze bepaling voor de tweede keer worden berecht voor dezelfde feiten.

Met het medisch tuchtrecht kan het kerkrecht worden vergeleken omdat het een vorm van kringrechtspraak betreft. Dat wordt aangenomen in de dissertatie van hoogleraar strafrecht aan de Erasmus Universiteit H. de Doelder, *Terreinen en Beginselen van Tuchtrecht* (1981), 132 en 144-181, en in de uitspraak van de Hoge Raad van 29 november 1991, NJ 1992, 587.

Op basis van de hiervoor genoemde tekst uit Nahum 1 vers 9 kan niet voor de tweede maal dezelfde grond voor bezwaar of appel worden ingediend indien er sprake is van een eerder gedane uitspraak van een kerkelijke vergadering over dezelfde rechtsvraag, wanneer tegen die uitspraak geen rechtsmiddel meer openstaat. In dat geval staat het een appellant niet meer vrij dezelfde zaak opnieuw in bezwaar of appel aan de orde te stellen. Het algemene rechtsbeginsel *ne bis in idem* heeft dan ook een Bijbelse grondslag en is een beginsel dat ook in het kerkrecht volop dient te functioneren.

* De term ‘gezag van gewijsde’ houdt in dat een vonnis of arrest bindende kracht heeft verkregen. Als een uitspraak gezag van gewijsde heeft verkregen, dan houdt dat in dat de beslissing tussen partijen bindend is.